

AKO ČLOVEK ZÍSKA POZNANIE O DUCHOVNOM SVETE?

RUDOLF STEINER

GA 60

15. decembra 1910, Berlín

Skôr ako začnem s dnešným vydaním, rád by som upozornil na skutočnosť, že tieto diskusie sú začiatkom celej škály takýchto diskusií a že všetky nasledujúce otázky by mohli niest' rovnaký názov ako dnešné vydanie tejto zimy. S odkazom na najrozdielnejšie javy ľudského života a vedeckého života, na najrozličnejšie kultúrne osobnosti vo všeobecnosti v priebehu ďalších rozhovorov sa diskutuje o ceste, ktorou sa musí ľudská bytosť vydať, ak chce dospieť k poznaniu duchovný svet.

Dovoľte mi – hoci táto téma, táto úvaha takpovediac povedie do oblasti toho najneosobnejšieho, do objektívno-duchovno-vedeckého –, aby som predsa v úvode vychádzal z niečoho osobného, pretože cesta do duchovný svet musí viesť od najosobnejšieho k neosobnému. Osobné bude teda často symbolickým znakom tohto spôsobu napriek neosobnému a človek získa možnosť poukázať na rôzne významné len preto, že vychádza akoby z intímnejšej bezprostrednej skúsenosti. Pre pozorovateľa duchovných svetov budú niektoré alegorické veci dôležitejšie, ako sa na prvý pohľad môže zdať. Niečo, čo prejde ľudským pohľadom možno bez toho, aby sa ho dotkla pozornosť, sa môže niekomu, kto sa chce takouto úvahou intenzívne zaoberať, javiť ako hlboko významné, pretože by to malo byť aj základom dnešných diskusií. Môžem povedať, že toto patrí pre mňa k nezabudnuteľným veciam – to, čo sa na prvý pohľad môže javiť ako maličkosť života – ktoré skutočne ukázali túžbu súčasných ľudí po duchovnom svete. Zároveň to ukázalo aj viac-menej priznanú nemožnosť dostať sa do duchovného sveta akokoľvek prostriedkami, ktoré dáva nielen súčasnosť, ale aj posledné storočia.

Raz som sedel v útulnom byte Hermana Grimma (1828-1901, nemecký autor). Tí z vás, ktorí poznajú nemecký kultúrny život, si niečo spájajú s menom Herman Grimm. Možno poznáte brilantného, významného životopisca Michelangela a Raphaela a možno viete, že v duši Hermana Grimma sa ako súhrn vzdelanosti našej doby spájala aspoň stredná Európa alebo Nemecko. V rozhovore s Hermanom Grimmom o Goethem, ktorý je s ním spriaznený, ao Goetheho svetozrezenia sa stalo to, čo je maličkosť, čo patrí k najnezabudnuteľnejším veciam môjho života. Na poznámku, ktorú som urobil – potom vidíme, ako práve vo vzťahu k vzostupu ľudskej bytosti do duchovného sveta môže byť táto poznámka významná – odpovedal Herman Grimm negatívnym pohybom ľavej ruky. V tomto pohybe ruky je to, čo považujem za nezabudnuteľné zážitky môjho života. Malo by sa to týkať rozprávania o Goetheho špecifickej ceste do duchovného sveta – o Goetheho ceste do duchovného sveta ešte musíme diskutovať v priebehu týchto rozhovorov. Herman Grimm s radosťou nasledoval Goetheho cesty do duchovného sveta – ale svojím spôsobom. Bolo mu úplne nerozumné prejavovať záujem takým spôsobom, že Goetheho považujeme za predstaviteľa človeka, ktorý skutočne – aj ako umelec – dostáva duchovné skutočnosti z duchovného sveta, aby ich vtelil do svojich umeleckých diel. Bolo mu zrejmejšie povedať, ó, nemôžeme sa dostať do tohto duchovného sveta prostriedkami, ktoré dnes ako ľudské bytosti máme; k nemu sa však dostaneme len predstavivosťou. Vskutku, predstavivosť ponúka veci, ktoré sú skvelé a dokážu naplniť ľudské srdce teplom; ale poznanie, dobre podložené poznanie bolo niečo, čo Herman Grimm, taký dôverný pozorovateľ Goetheho, nechcel nájsť u Goetha. Keď som povedal, že Goethe chcel stelesniť pravdu v kráse, v umení, a keď som sa snažil ukázať, že existujú cesty za hranicami predstavivosti, cesty do duchovného sveta, ktoré vedú na pevnejšiu pôdu ako predstavivosť, možno to nebolo odmietnutím niekoho, kto nechcel by som ísť takouto cestou. Nebolo to odmietnutie takého druhu, čo Herman Grimm vložil do tohto pohybu svojej ruky, ale takým spôsobom, o ktorom len ten vie, kto mu presnejšie rozumel, položil nasledovné: pravdepodobne existuje taký spôsob; napriek tomu sa my ľudia nemôžeme cítiť povolaní, aby sme niečo z toho rozpoznali! Ako som už povedal, nerád by som to predkladal ako osobnú záležitosť dotieravým spôsobom, ale zdá sa mi, že takéto gesto

predstavuje postoj práve tých najlepších ľudských bytostí našej doby k duchovnému svetu. Pretože som mal dlhý rozhovor s Hermanom Grimmom na ceste z Weimaru do Tiefurtu (*dnes štvrť Weimaru*), kde mi vysvetlil, že sa úplne oslobodil od akéhokoľvek materialistického pohľadu na svetový proces, z pohľadu, ktorý vytvára ľudská myseľ. skutočné duševné bohatstvo zo seba v nasledujúcich epochách. Vo veľkom pláne, ktorý – ako vedia tí, ktorí sa zaoberali Hermanom Grimmom – sa už nerealizoval v práci, Herman Grimm povedal, že zamýšľa napísať *Dejiny nemeckej imaginácie*. Mal na mysli reprezentovať fungovanie predstavivosti ako bohyne v duchovných svetoch, ktorá produkuje to, čo ľudské bytosti vytvárajú pre blaho svetového pokroku. Chcel by som povedať: v tom čarovnom kraji medzi Weimarom a Tiefurtom som pri týchto slovách mal pocit človeka, ktorého si vážim ako jedného z najväčších duchov našej doby, pocit, ktorý chcem vyjadriť nasledujúcimi slovami.

Dnes si mnohé ľudské bytosti hovoria: človek musí byť hlboko nespokojný s tým, čo môže vonkajšia veda povedať o pôvode života, o tajomstve existencie, o svetových hádankách; ale nie je tu možnosť mocne vstúpiť do iného sveta. Neexistuje žiadna vôľa-intenzita poznania, aby sme rozpoznali tento svet duchovného života ako odlišný od toho, čo si ľudská bytosť vytvára vo svojich predstavách. Mnoho ľudí chodí len s potešením do tejto ríše predstavivosti, pretože je to pre neho jediná duchovná oblasť. Práve tam som si spomenul na pasáž z Grimmových *prednášok o Goethem*, ktoré mal v zime 1874/75, kde hovorí o dojme, ktorý musí na takého ducha, akým je on, urobiť úplne vonkajšie, bezduché pozorovanie prírody.

Už tridsať rokov pred týmto stretnutím vo Weimare sa mi Herman Grimm javil ako typ človeka, ktorého všetky pocity a vnemy posúvajú do duchovného sveta. Duchovný svet však nemôže nájsť ako realitu, ale iba v predstavách, v ich fungovaní. Na druhej strane nechcel – len preto, že bol takým človekom – pripustiť, že Goethe hľadal počiatky a hádanky existencie v inej sfére než len v oblasti predstáv, totiž v oblasti duchovnej reality.

Na začiatku našich dnešných úvah by som rád citoval pasáž, kde Herman Grimm hovorí o niečom, čo duchovná veda nepopiera. Nie je to však možné len pre vnemy a cítenie, ale aj pre poznanie, ktoré chce pochopiť samo seba tak, ako ho vnímajú vonkajšie prírodné vedy

alebo svetonázor, ktorý chce stáť na pevnej pôde prírodných vied. Mám na mysli Kant-Laplaceovu teóriu, ktorá vysvetľuje našu slnečnú sústavu tak, ako keby pozostávala len z neživých, anorganických materiálov a síl a akoby vznikla z obrovskej plynovej gule. Dovoľujem si prečítať si pasáž z prednášok Hermana Grimma o Goethem, ktorá ukazuje, čo taký zaujímavý svetonázor, ktorý urobil taký hlboký dojem, znamenal pre ducha ako Herman Grimm.

„Avšak bez ohľadu na to, ako veľmi tu Goethe zakazuje dôvod brať za pravdu viac, ako sa dá vziať, piatimi prstami ruky dáva fantázii básnika právo vytvárať obrazy toho z nevedomého, snívajúceho silu to, čo dôvod túži vidieť. Hranicu oboch aktivít však ostro zachováva. Veľká Laplaceova-Kantova predstava o vzniku a budúcom páde zemegule sa presadila už v jeho mladosti. Z rotujúcej svetovej hmloviny sa formuje centrálna kvapka plynu, z ktorej pochádza Zem, ktorá ako tuhnuca guľa na nevyspytateľné obdobia zažíva všetky fázy, vrátane epizódy obývania ľuďmi, aby padla, nakoniec ako vyhorená troska. do slnka. Je to dlhý, ale pre verejnosť zrozumiteľný proces, na realizáciu ktorého nie je potrebný iný vonkajší zásah, ako snaha akejkolvek vonkajšej sily udržať horúcu teplotu slnka.

Nemožno si predstaviť žiadnu márnejšiu perspektívu do budúcnosti ako tú, ktorá by nám mala byť vnútená v tomto očakávaní ako vedecky nevyhnutná už dnes. Kost' zdochliny, okolo ktorej sa plazí hladný pes, by bola osviežujúcim a chutným kúskom v porovnaní s týmto posledným výkalom stvorenia, v ktorom by sa naša Zem nakoniec opäť podrobila slnku. Je to smäď po poznaní a znak zlej predstavivosti, s ktorou sa naša generácia berie do takýchto vecí a verí tomu. Budúci učenci musia použiť veľa dôvtipu, aby to vysvetlili ako historický fenomén.“

Musel som poukázať na takúto pasáž, pretože sa to dnes stáva zriedka. Mentálne obrazy vedeckého svetonázoru pôsobia tak pútavo, že len málokedy ukážeme na duchov, ktorí sú hlboko spätí s kultúrnym životom našej doby a stále sa k nemu správajú tak, o čom hovorí nespočetné množstvo ľudských bytostí, je to samozrejmosť. že veci sú takým spôsobom; každý je vlastne úbohý diabol, ktorý nepripustí, že veci sú také! Áno, dnes už vidíme veľa ľudí, ktorí najhlbšie túžia po vybudovaní spojovacieho mosta medzi ľudskou dušou a duchovným svetom. Na druhej strane, za tie kruhy, ktoré sa hlbšie zaoberajú duchovnou vedou, vidíme len málo ľudí, ktorí sa

zaoberajú prostriedkami, ktoré môžu ľudskú dušu priviesť do krajiny jej túžby. Ak teda hovoríme o cestách, ktoré by mali viesť človeka do duchovného sveta, a hovoríme tak, ako by to bolo, aby sa hovorené vzťahovalo na úzky okruh, ale je zamerané na všetkých, ktorí sú vybavení dnešným vzdelávaním, potom v istom ohľade narážame na veľký odpor. Nemôže sa len stať, že naše názory považujeme za snívanie a fantáziu. Ale môžu mnohých ľudí aj naštváť, pretože sa tak veľmi odchyľujú od toho, čo dnes platí pre najširšie kruhy – ako sugestívne a zaujímavé mentálne obrazy tých, ktorí sa považujú za najvzdelanejších.

Už v prvom prejave som naznačil, že výstup do duchovného sveta je intímnu záležitosťou duše a že určite veľmi protirečí tomu, čo je v ľudových a vedeckých kruhoch obvyklé pre život cítenia a myslenia. Predovšetkým vedec požaduje: to, čo má vedecky platiť, musí byť overiteľné kedykoľvek a pre každého človeka a potom pravdepodobne poukazuje na svoj vonkajší experiment, ktorý možno kedykoľvek dokázať pred každým. Je samozrejmé, že duchovná veda nemôže uspokojiť túto požiadavku. — Hneď uvidíme, prečo. — Preto sa duchovná veda už vzpiera metodologickej požiadavke, ktorú dnes veda a svetonázory tak ľahko kladú: byť overiteľná pre každého, kedykoľvek a kedykoľvek. V populárnych kruhoch duchovná veda veľmi často naráža na odpor, pretože v našej dobe – dokonca aj tam, kde človek túži po vzostupe do duchovného sveta – prelína vnemy a pocity s materialistickými názormi. Pri najlepšej vôli na svete sa človek nemôže ubrániť mysleniu ducha akokoľvek materialisticky, aj keď túži po duchovnom svete, alebo si aspoň predstavovať výstup do duchovného sveta spojeného s niečím hmotným. Preto väčšina ľudí uprednostňuje, aby sa s nimi hovorilo o úplne vonkajších prostriedkoch, napríklad o tom, čo by mali jesť a piť alebo čo by nemali jesť a nepiť, alebo čo by mali zvyčajne robiť len zvonka v hmotnom svete. Uprednostňujú to oveľa viac, ako keby sa od nich vyžadovalo, aby vniesli do ich duše intímne momenty rozvoja. Avšak práve na tom záleží pri vzostupe do duchovného sveta.

Teraz sa chceme – úplne v zmysle, ako to považuje duchovná veda – pokúsiť raz stručne načrtnúť tento vzostup ľudskej duše do duchovného sveta. Východiskom treba vždy to, v čom človek žije. Súčasná ľudská bytosť žije pevne vo vonkajšom, zmyslovom svete. Skúste mu raz objasniť, koľko toho ešte zostáva v tejto ľudskej

duši, ak odvrátite pohľad od toho, čo v nás vyvolali vonkajšie zmyslové dojmy fyzického sveta ako obrazy. Uvažujme, čo vstúpilo do vonkajších, fyzických skúseností, so zmyslami, ktoré utrpenia a radosti, túžby a bolesti, a čo potom náš rozum spojil z týchto dojmov zmyslového sveta. Skúste to všetko raz vykoreniť z duše, skúste si to predstaviť ako neexistujúce a raz uvažujte, čo by potom zostalo. Ľudské bytosti, ktoré môžu brať túto jednoduchú sebaintrospekciu vážne, si uvedomujú, že v duši súčasnej ľudskej bytosti zostáva len veľmi málo. Vzostup do duchovného sveta však spočiatku nemôže vychádzať z toho, čo nám dáva vonkajší zmyslový svet, ale ľudská bytosť musí vyvinúť sily duše, ktoré v ňom obyčajne driemu. Požiadavkou každého vzostupu do duchovného sveta je, aby si ľudská bytosť uvedomila, že je vnútorne rozvíjateľná, že je v nej niečo iné, čo najprv skúma svojím vedomím.

Pre mnohých ľudí je to dráždivá myšlienka, pretože — ak vezmeme konkrétnu ľudskú bytosť moderného vzdelania — čo robí napríklad moderný filozof, ak chce určiť celý význam a bytie poznania? Hovorí: Chcem raz vyskúšať, ako ďaleko môžeme vo všeobecnosti zájsť s naším myslením, so silami našej duše, čo môžeme pochopiť o svete? Tam mu hľadá do cesty — v závislosti od svojich súčasných schopností —, aby pochopil svetonázor a postavil ho pred seba, a potom spravidla hovorí, že iné veci nemôžeme vedieť; sú za hranicami ľudského poznania! — Je to všeobecne rozšírený výraz, ktorý možno nájsť v modernej literatúre: toto nemôžeme vedieť!

Je tu však ešte jeden uhol pohľadu, ktorý ho presahuje celkom odlišný od toho práve spomínaného, pričom hovorí, že naozaj, so svojimi súčasnými silami duše dokážem rozpoznať to či ono, ale tu v duši je bytosť, ktorá sa dá rozvíjať. Táto duša má možno v sebe sily, z ktorých sa musím dostať len z nej. Len to musím viesť určitými cestami mimo súčasného pohľadu, potom chcem vidieť, či som nebol na vine ja, keď som povedal, že to či ono je za hranicou našich vedomostí. Možno potrebujem vo vývoji svojej duše pokračovať len o kúsok, potom sa hranice rozšíria a môžem hlbšie preniknúť do vecí. Človek naťahuje logiku, ak o tom chce súdiť, ale povedal by, že to, čo rozpoznávame, závisí od našich orgánov. Preto napríklad nevidomý nevie posúdiť farby, môže posúdiť len to, ak zrak dostal šťastnou operáciou. Mohlo by to byť tiež — nechcem hovoriť o „šiestom zmysle“, ale o niečom, čo človek môže prijať z duše úplne duchovne —

že dostaneme z duše duchovné oči alebo duchovné uši. Potom by sa pre nás mohla odohrať veľká udalosť, ktorá sa odohráva na nižšej úrovni, ak slepec od narodenia zažije, či je taký šťastný, že ho operujú, aby sa potom pre nás domnienka stala pravdou: okolo nás je duchovný svet, ale aby sme to videli, museli sme v sebe prebudiť orgány. Toto by bolo jediné logické. Jednako však naťahujeme logiku, pretože v dnešnej dobe majú ľudské bytosti celkom iné potreby, ak počujú o duchovnom svete, ako oboznamovať sa s týmto duchovným svetom. Už som raz povedal, že v jednom nemeckom meste na juhu, keď som mal prednášať, jeden slušne vychovaný novinár, ktorý píše fejtóny, začal svoj fejtón slovami: „Nezrozumiteľnosť teozofie bije predovšetkým do očí. S radosťou veríme, že pre tohto človeka je teozofia predovšetkým nepochopiteľná. Je to však vôbec kritérium? Preneste tento príklad na matematiku, aby o nej niekto povedal: nezrozumiteľnosť matematiky väčšinou bije do očí. Potom každý hovorí, naozaj to môže byť; potom by sa však mal najprv niečo naučiť, ak chce písať fejtóny! — Často by bolo lepšie vhodne preniesť to, čo platí pre špeciálne pole, na iné. Nezostáva teda nič iné, len to, že ľudia popierajú – môžu to urobiť iba nariadením –, že existuje vývoj duše – teda ak takéto vývoj duše odmietajú zažiť – alebo s takýmto vývojom začnú. Potom sa duchovný svet pre nich stane realitou, pravdou. Aby sa však duša dostala do duchovného sveta, musí byť schopná – nie pre fyzický život, ale pre poznanie duchovného sveta – v určitom ohľade úplne premeniť svoju postavu, stať sa inou bytosťou.

Už to nás môže často varovať, čo som tu musel často zdôrazňovať, že ten, kto pociťuje nutkanie povzniesť sa do duchovného sveta, si v tom musí predovšetkým opakovane ujasniť, či tu v tomto svete fyzickej reality má pevné miesto, či tu si môže byť istý. Keďže pre všetky podmienky, ktoré sa dejú vo fyzickom svete, musíme mať istotu, vôľu a cit, nesmieme stratiť pôdu pod nohami, ak chceme vystúpiť z tohto sveta do duchovného. Toto je predbežná fáza: robiť všetko, čo posilňuje náš charakter vo fyzickom svete. Potom to závisí od privedenia duše k pocitu a vôli pre duchovný svet, ktorý je odlišný od pocitu a vôle v duši normálne. Naša duša sa musí stať iným organizmom cítenia a vôle, než je tomu v bežnom živote. Tu sa dostávame k tomu, čo môže spočiatku priniesť duchovnú vedu na rozdiel od toho, čo sa dnes považuje za „vedu“, čo však duchovnú

vedu stavia na druhú stranu, hneď vedľa tejto vedy s rovnakou platnosťou, akú má vonkajšia veda.

Ak niekto hovorí, že všetko, čo má byť vedou, musí byť overiteľné kedykoľvek a pre každého človeka, myslí si, že veda nesmie závisieť od našej subjektivity, od našich subjektívnych pocitov, od toho, čo v sebe nosíme ako vôľové rozhodnutia, vôľové impulzy, pocity a vnemy len individuálne. Teraz však, kto chce vystúpiť do duchovného sveta, musí najprv urobiť okľuku cez vnútro svojej duše, musí reorganizovať svoju dušu, musí úplne odvrátiť pohľad od toho, čo je vonku vo fyzickom svete. V normálnom živote sa človek odvracia od toho, čo je vo fyzickom svete, iba ak spí; potom cez oči, uši a cez celú organizáciu svojich zmyslov nevpustí nič do svojej duše, ale potom si to neuvedomí a nie je schopný vedome žiť v duchovnom svete.

Povedal som, že k základným prvkom duchovného poznania patrí, aby ľudská bytosť našla v sebe možnosť prevýšiť samú seba. To však nie je nič iné, ako urobiť ducha najprv účinným v sebe. Všetci vieme, že od fyzického sveta sa v bežnom ľudskom živote odvrátíme len vtedy, ak v spánku upadneme do bezvedomia. Rozprávanie o *Povahe spánku* ukázalo, ako sa ľudská bytosť nachádza v skutočnom duchovnom svete, aj keď o ňom nič nevie. Pretože by bolo absurdné veriť, že centrum duše a mysle sa večer stráca a ráno vzniká nanovo; nie, naozaj prežije stavy od zaspávania až po prebudenie. Vnútoraná sila vedomia však v spánku chýba, aj keď z dojmov zmyslov alebo práce rozumu nevzniká žiadna stimulácia vedomia. Život duše je potom redukovaný, takže ľudská bytosť nie je schopná inšpirovať a prebudiť to, čo si duša nechá vnútorne zažiť. Ak sa ľudská bytosť opäť prebudí, skúsenosti prichádzajú zvonku, a keďže sa mu takto dávajú obsahy duše, uvedomuje si tieto obsahy duše. Nemôže sa stať vedomým, ak nie je stimulovaný zvonka. Sila človeka je inak príliš slabá, keď je v spánku ponechaný na svoje vlastné zdroje.

Vzostup do duchovného sveta je stimulácia takých duševných síl, vďaka ktorým je duša schopná vedome žiť sama v sebe, ak sa stane – v porovnaní s vonkajším svetom – takým spôsobom, akým človek zvyčajne spí. To znamená, že výstup do duchovných svetov si vyžaduje stimuláciu vnútornej energie, vymanenie sa zo síl, ktoré spia, inak sú v duši paralyzované, takže ich človek nemôže vôbec použiť. Všetky tie intímne zážitky, ktorými musí duchovný bádateľ vo

svojej duši prejsť, smerujú k tomu, čo som práve charakterizoval. Dnes by som chcel niečo povedať, zhrnúť niečo o ceste do duchovného sveta. Tieto veci sú podrobne znázornené v ich prvkoch – takpovediac v ich ABC – v mojej knihe, ktorá vyšla pod názvom *Ako sa dá dosiahnuť poznanie vyšších svetov?* Dnes vám však nechcem presne opakovať úryvok z tejto knihy, ale chcem vám z inej strany vysvetliť, čo má duša čo do činenia so sebou, aby mohla prísť do duchovného sveta. Koho to zaujíma hlbšie, môže si podrobnosti prečítať v spomínanej knihe. Netreba však veriť, že to, čo som tam podrobne napísal, sa tu dá stručne zhrnúť, že možno použiť rovnaké slová a vety. Tí, čo knihu poznajú, si nebudú myslieť, že ide o zhrnutie knihy, ale že vec charakterizuje, predsa len z inej stránky. Je mimoriadne dôležité, aby sa pre duchovného bádateľa, ktorý sa chce povzniesť do duchovného sveta, mnohé veci, ktoré vedú iných ľudí priamo k poznaniu, stali len prostriedkom na intímne vzdelávanie duše. Dovoľte mi to ilustrovať na príklade. Pred mnohými rokmi som napísal knihu *Filozofia slobody*. Túto knihu som napísal tak, že sa úplne odlišuje od iných súčasných filozofických kníh, ktoré majú viac-menej zámer podať niečo o svete podľa myšlienkových obrazov autorov. Toto nie je ďalší účel tejto knihy, ale mala by poskytnúť určitý druh myšlienkového tréningu tomu, kto sa tam dostane do myšlienok, aby spôsob myslenia, zvláštny spôsob, ako sa dostať do týchto myšlienok, nastavil jeho pocity a pocity. v pohybe. To, čo je väčšinou len prostriedkom poznania, je v tejto knihe zároveň duchovno-duševným prostriedkom výchovy. Toto je mimoriadne dôležité. Pri tejto knihe teda až tak nezáleží na tom, či sa o tom dá polemizovať a či niečo treba chápať tak alebo onak, ale že myšlienky spojené do organizmu môžu našu dušu naučiť, môžu jej pomôcť. To isté platí o mojej knihe *Pravda a poznanie*.

To platí aj pre mnohé veci, ktoré budú spočiatku základnými prvkami na vycvičenie duše, aby prišla do duchovného sveta. Matematika, geometria učí človeka poznať trojuholníky, štvoruholníky a iné útvary. Prečo to však všetko učia? Pretože ľudská bytosť by tým mala získať vedomosti o tom, ako sa veci nachádzajú v priestore, akým princípom podliehajú a tak ďalej. S podobnými obrazcami ako symbolmi pracuje aj duchovná veda. Žiakovi predstavuje napríklad symbol trojuholníka, štvoruholníka alebo iné symbolické útvary. Nie preto nimi dosiahne bezprostredné poznanie, ktoré môže dosiahnuť aj

inak, ale že dostane možnosť trénovať s nimi svoje duchovné schopnosti tak, že jeho duch vystúpi do vyššieho sveta, získajúc dojmy z týchto symbolov. Jedna sa tu zaoberá nácvikom myšlienok alebo – nechápte ma zle – gymnastikou myšlienok. Preto sa mnohé z toho, čo je suchá vonkajšia veda, suchá vonkajšia filozofia, matematika alebo geometria, stáva živým symbolom pre duchovný tréning, ktorý nás vedie do duchovného sveta. Ak sme sa tomu otvorili, potom sa naučíme rozumieť tomu, čomu žiadna vonkajšia veda nerozumie, že starí Pytagoriáni hovorili pod vplyvom svojho veľkého učiteľa Pytagorasa o vesmíre, ktorý sa skladá z postáv, pretože považovali vnútorné princípy čísel. Teraz uvažujeme o tom, ako nám čísla čelia všade na svete. Nie je nič jednoduchšie, ako vyvrátiť duchovnú vedu alebo antropozofiu. Lebo zo zdanlivo veľmi pokojného uhla pohľadu sa dá ľahko povedať, že títo duchovní vedci opäť vychádzajú zo svojej mystickej temnoty s číselnou symbolikou a hovoria, že v číslach je obsiahnutá vnútorná zákonitosť, ktorú treba vziať do úvahy. Napríklad sedemdesiatka ako skutočný základ ľudskej bytosti. — Také niečo však myslel aj Pytagoras a jeho žiaci, ak hovorili o vnútornej zákonitosti čísel. Ak sa otvoríme tým zázračným spojeniam, ktoré sú vo vzťahoch medzi číslami a duchom, môžeme ho vycvičiť tak, že sa prebudí tam, kde spí, inak v sebe vyvinie silnejšie sily, aby prenikol do duchovného sveta. .

Ide teda o školenie podľa inej vedy. Je to vlastne aj štúdium toho, kto chce preniknúť do duchovného sveta. Všetko, čo sa pre neho stáva vonkajším symbolom, je pre ostatné ľudske bytosti viac-menej hrubou realitou. Ak sa človek dokáže týmto symbolom otvoriť, oslobodí tým svojho ducha nielen od vonkajšieho, fyzického sveta, ale ho aj prenikne silnými silami, takže duša si môže byť vedomá seba samej, ak nedôjde k žiadnej vonkajšej stimulácii. tam. Už som spomenul, že ak sa človek otvorí takémuto symbolu, akým je ružový kríž, môže dostať impulz k vzostupu do duchovného sveta. Ružovým krížom rozumieme jednoduchý čierny kríž, ku ktorému je okolo priesečníka lúčov pripevnených sedem červených ruží.

Čo by nám to malo povedať? Nieкто sa mu pri predstave poriadne otvorí: pozerám sa napríklad na rastlinu; O tejto rastline hovorím, že je to nedokonalá bytosť, — a postavím k nej človeka, ktorý je vo svojej ceste dokonalejšou bytosťou, ale len v ceste. Keďže ak sa pozriem na rastlinu, musím povedať, že v nej stojím pred hmotnou

bytosťou, ktorá nie je naplnená vášňami, túžbami, pudmi, ktoré ju vedú z výšky, kde by inak mohla byť. Rastlina má svoje vnútorné zákony, riadi sa nimi od listu ku kvetu a k plodu; tak tam stojí cudne, bez túžby. Na druhej strane, človek žije svojím spôsobom vyššou bytosťou, ale nasiaknutý túžbami, pudmi, vášňami, ktorými sa môže vzdialiť od svojej prísnej zákonnosti. Najprv musí v sebe niečo prekonať, ak chce nasledovať svoje vnútorné princípy tak, ako rastlina nasleduje svoje vnútorné princípy.

Teraz si ľudská bytosť môže povedať, vyjadrením túžob, inštinktov vo mne je červená krv. V určitom ohľade to môžem prirovnať k cudnej rastlinnej šťave, chlorofylu, v červenej ruži. Potom môžem povedať, ak sa ľudská bytosť stala takou silnou v sebe, že červená krv už nie je výrazom toho, čo ju tlačí pod seba, ale pozdvihuje ju nad seba, - ak červená farba ruže vyjadruje čistý vnútro, očistená prirodzenosť ľudskej krvi, stojím pred ideálom toho, čo môže ľudská bytosť dosiahnuť prekonaním vonkajšej prirodzenosti, ktorú predstavuje symbol čierneho kríža, zuhoľnatené drevo. Červená farba ruže symbolizuje vyšší život, ktorý sa prebúda, ak sa červená krv stala cudným vyjadrením prekonanej povahy ľudských inštinktov.

Ak človek nedopustí, aby toto zobrazenie bolo abstraktným obrazom, stane sa živo pociťovanou myšlienkou rozvoja. Vtedy v nás ožíva celý svet pocitov a vnemov; cítíme v sebe vývoj od nedokonalého k dokonalejšiemu stavu. Vývoj pociťujeme ako niečo celkom odlišné od toho abstraktného, čo nám dáva vonkajšiu vedu v zmysle úplne vonkajšieho darwinizmu. Rozvoj sa stáva niečím, čo hlboko zarezáva do našich srdc, čo nás preniká teplom, teplom duše, stáva sa v nás silou, ktorá nás nesie a drží. Len takýmito vnútornými skúsenosťami môže duša v sebe vyvinúť silné sily, aby mohla preniknúť do svojho najvnútornejšieho bytia s vedomím.

Dá sa ľahko povedať, samozrejme, že odporúčate myšlienku niečoho celkom imaginárneho, niečoho fiktívneho. No mentálny obraz je platný len vtedy, ak je podobizňou vonkajšieho obrazu, a predsa obraz ružového kríža nemá vonkajší protiobraz! — Nezáleží však na tom, že obraz, ktorým cvičíme svoju dušu, je podobizňou vonkajšej skutočnosti, ale že obraz prebúda pre našu dušu sily a vyvoláva z duše to, čo v nej skryto drieme. Ak je ľudská duša vydaná takejto obrazovej predstavivosti, ak všetko, čo je skutočné, sa inak stáva príležitosťou na obrazy, ktoré nevychádzajú z predstavivosti

svojvoľne, ale vychádzajú zo skutočnosti, ako kríž ruží, potom hovoríme: ľudská bytosť sa stará o to, aby vystúpila na prvú úroveň poznania duchovného sveta. — Toto je úroveň imaginatívneho poznania, ktorá nás vedie za hranice toho, čo sa bezprostredne týka iba fyzického sveta.

Tak na sebe pracuje človek, ktorý chce vstúpiť do duchovného sveta vo svojej duši s konkrétnymi obrazmi, s osobitným druhom otvorenia sa inak vonkajšej realite. Sám pracuje v tejto duši. Ak takto pracoval nejaký čas, môže mu externý vedec povedať, má to pre vás len subjektívnu, iba individuálnu hodnotu. Vonkajší vedec však nevie, že existuje úroveň vnútorného rozvoja s takým prísny, zákonitým tréningom duše, kde pre dušu úplne prestáva prestať hovoriť subjektívne pocity a vnemy. Duša prichádza do štádia, v ktorom si musí povedať, že teraz vo mne vystupujú obrazy, ktoré sú ku mne skutočne otočené ako stromy a skaly, rieky a hory, rastliny a zvieratá vonkajšieho sveta, ku ktorým moja subjektivita nemôže nič pridať ani ubrať.

Vskutku, pre každého, kto chce vystúpiť do duchovného sveta, existuje prechodná podmienka, kde je vystavený riziku, že môže priniesť svoju subjektivitu, ktorá sa vzťahuje len na neho. Napriek tomu musí ľudská bytosť prejsť týmto prechodným stavom a potom príde na úroveň, kde sa skúsenosti duše stanú objektívne overiteľné ako všetky veci vonkajšej, fyzickej reality. Pretože v konečnom dôsledku platí pre vonkajšiu vedu zásada: to, čo má byť vedecky platné, musí byť kedykoľvek overiteľné pre každého, ale len pre toho, kto sa dostatočne pripraví. Alebo veríte, že princíp „zodpovedajúcej teploty varu“ naučíte aj osemročného dieťa? pochybujem. Nebudete ho môcť naučiť ani Pytagorovu zásadu. To jasne ukazuje, že ľudská duša je už zviazaná s týmto princípom, ktorý si ľudská duša vhodne pripraví, ak jej niekto chce niečo dokázať. Tak ako sa človek musí pripraviť – hoci je to možné pre každého človeka – na pochopenie pytagorejskej zásady, musí byť pripravený istým cvičením duše, ak chce spoznať alebo spoznať to či ono v duchovnom svete. . Potom však platí, že to, čo sa dá rozpoznať, sa môže naučiť a pozorovať každý, kto sa primerane pripraví. Prípadne, ak tí, ktorí pripravujú svoje duše na to, aby sa mohli obzrieť späť na opakované pozemské životy, takže toto sú fakty, informujú pozorovania duchovnej vedy, potom ľudia prídu a pravdepodobne povedia, on tam prináša dogmy a

požiadavky, ktorým by sme mali veriť! Duchovný bádateľ však neočakáva, že by mali veriť jeho poznatkom.

Ak si ľudia myslia, že to, čo sa hovorí, sú dogmy, mali by si položiť otázku: je skutočnosť, že existuje veľryba, dogmou pre toho, kto ju nikdy nevidel? Vskutku, dá sa to vysvetliť: je to dogma pre toho, kto nikdy nevidel veľrybu. Duchovné bádanie však nepribližuje svet len prostredníctvom komunikácie. Nerobí to, ak sám sebe rozumie; ale to, čo dostane z vyšších svetov, oblieka do logických foriem, ktoré sú presne tými istými logickými formami, ktorými sú preniknuté aj iné vedy. Potom si každý môže zdravým zmyslom pre pravdu a nestrannou logikou overiť, či je to správne, čo povedal duchovný bádateľ. Vždy sa hovorilo: na nájdenie duchovných faktov je potrebný výcvik duše, duša musí prejsť tým, čo je teraz opísané, ale nie je to potrebné pre pochopenie informovaných; stačí zdravý zmysel pre pravdu a logika bez predsudkov.

Keď duchovný bádateľ nechá pôsobiť na svoju dušu takéto symbolické koncepty a obrazy, všimne si, že jeho zmyslový život a citový život sa značne líšia od tých predtým. Aký je zmyslový a citový život v bežnom svete? Dnes sa stalo takmer triviálnym používať všade termín „egoistický“ a tvrdiť, že v normálnom živote sú ľudské bytosti egoistické. Nechcel by som to takto vyjadrovať, ale radšej hovorím, že v bežnom živote sú ľudské bytosti úzko späté s ľudskou osobnosťou, napríklad ak nás niečo teší, ako najvýznamnejšie duchovné výtvory, veci umenia a krásy. Vyjadruje sa to už v prísloví „s vkusom sa nepočíta“, že veľa vecí sa viaže k našej osobnosti a od nej závisí, ako sa k veciam subjektívne postavíme. Preskúmajte, ako všetko, čo vás môže potešiť, súvisí so skutočnosťou, aké bolo vaše vzdelanie, na ktoré miesto sveta, do akého povolania je vaša osobnosť zaradená a tak ďalej, aby ste si uvedomili, ako sú pocity a pocity úzko spojené s našou osobnosťou. .

Ak však človek robí také cvičenia duše, ako sú tie charakterizované, všimne si, že vnemy a pocity sa stávajú celkom neosobnými. Toto je veľká a obrovská skúsenosť, ak nastane moment, keď sa náš zmyslový život a emocionálny život stane akoby neosobným. Táto chvíľa určite nastane, ak ľudskú bytosť na svojej duchovnej ceste podnietia tí, ktorí prevezmú jeho duchovné vedenie, aby ho otvorili najmä nasledujúcim veciam. Chcem teraz povedať niečo, čo vychováva náš úplný

zmyslový život a emocionálny život, ak sa tomu ľudská bytosť podrobuje týždne, mesiace.

Tam môže prichádzať do úvahy nasledovné. Ak upriamime svoju pozornosť na duchovný stred ľudskej bytosti, na ego, ktoré sprevádza všetky naše mentálne obrazy, tajomné centrum akejkoľvek skúsenosti, a ak budeme pokračovať s týmto rešpektom, na tú úctu a oddanosť, ktorá sa môže spájať s fakt — pre mnohých však žiaden fakt, ale chiméra -: vo vnútri žije ego! — Ak sa toto stane najvýraznejšou udalosťou, že toto ego je tým najpodstatnejším z duše, potom v „ja som“ sa vyvinú obrovské, silné pocity, ktoré sú neosobné a zameriavajú sa len na rozpoznanie toho, ako je v bode ega všetko natlačené. vznáša sa okolo nás ako svetové tajomstvá a záhady, aby sme pochopili ľudskú bytosť z bodu ega. Básnik Jean Paul (rodený Johann Paul Friedrich Richter, 1763-1825, nemecký autor) napríklad hovorí o tom, že toto ego sa stalo vedomým vo svojom životopise: „Nikdy nezabudnem na fenomén v sebe, ktorý som ešte nikomu nepovedal, kde som stál pri zrode svojho sebauvedomenia, ktorého miesto a čas môžem dať. Ráno som stál ako veľmi malé dieťa pod vchodovými dverami a hľadel na dreváreň naľavo, keď ma odrazu prenikla vnútorná tvár „Ja som ego“ ako pruh blesku a odvtedy som stála bez pohybu. moje ego sa videlo prvýkrát a navždy. Pamäťové klamstvá sú ťažko predstaviteľné, pretože žiadna iná informácia by nemohla niečo zamiešať do udalosti, ktorá sa odohrala iba v zahalenej svätyni ľudskej bytosti, ktorej novosť robila každodenné drobné detaily trvalými.“

Veľmi to znamená cítiť oddanosť tejto koncentrácie sveta v jednom bode so všetkými sprchami úcty a so všetkými pocitmi veľkosti tejto skutočnosti. Ak to človek znovu a znovu pociťuje a otvára sa mu, môže to byť tak, že mu to neobjasní všetky svetové hádanky, ale dá mu smer vedúci k neosobnej a najvnútornejšej povahe človeka. ľudská bytosť.

Svoj citový život a zmyslový život teda vychovávame egoizmom. Ak sme to na chvíľu urobili, môžeme svoje pocity a vnemy preniesť iným smerom, môžeme si povedať, toto ego v nás je spojené s tým, čo si myslíme, cítime a cítime, s naším životom duše. Tam môžeme študovať ľudskú prirodzenosť s egom ako centrom myslenia, cítenia a vôle bez toho, aby sme sa brali do úvahy alebo bez toho, aby sme sa stali osobnými. Ľudská bytosť sa stáva záhadou pre nás, nie my pre

seba. Tam sa naše pocity zvyšujú z ega o duši. Potom prejdeme do iného cítenia, môžeme nadobudnúť najmä ten príjemný pocit, bez ktorého nemôžeme ďalej viesť našu dušu k duchovnému poznaniu. Je to pocit, že vo všetkom, čo nás čaká, sa nám otvára prístup k nekonečnu. Toto je najúžasnejší pocit, ak mu človek dovolí, aby sa opakovane objavoval pred dušou.

To sa môže stať, keď vyjdeme von a uvidíme nádherné divadlo prírody: hory zahalené mrakmi do hromu a blesku. Toto ohromne pôsobí na našu dušu. Ale potom sa musíme naučiť vidieť to veľké a obrovské nielen tam, ale možno si vezmeme jeden jediný list, pozrieme sa naň presne so všetkými jeho žilkami a so všetkými zázračnými vecami, ktoré sú v ňom, a dokážeme vnímať nekonečno aj s tými najmenšími. list ako s najväčším divadlom prírody. Môže sa to zdať divné, ale predsa je v tom kus pravdy a niekto sa potom musí absurdne vyjadriť: môže to urobiť veľký dojem, ak ľudská bytosť uvidí žiariacu lávu vychádzajúcu zo zeme. Potom si však predstavme, že ktokoľvek sa pozrie na teplé mlieko alebo kávu, vidí tam niečo ako malé veci v tvare krátera a vidí tam podobnú hru, ktorá sa odohráva v mikrokozme. Všade, v najmenšom aj v najväčšom, môžete nájsť prístup k nekonečnu.

Ak budeme bádať ďalej a ďalej, a aj keď sa nám mnohé veci stále odhalili: pod pokrievkou je stále viac vecí, ktoré sme možno skúmali navrchu. Preto cítime, že v každom bode vesmíru môže byť odhalené niečo nekonečné. To naplňa našu dušu vnemami a pocitmi, ktoré sú pre nás nevyhnutné, ak chceme dosiahnuť to, čo Goethe nazýva „oči ducha“, „uši ducha“. Stručne povedané, prežívame svoj citový život, ktorý je inak najviac subjektívny, až do bodu, kedy sa cítime len ako scéna, na ktorej sa niečo deje, kde svoje pocity medzi seba vôbec nerátame. Naša osobnosť sa upokojí. Je to skoro, ako keby sme natiahli plátno a maliar naň namaľuje obraz, natiahneme si dušu, ak sa trénujeme a necháme na duši maľovať duchovný svet. Človek to cíti od istého času. Potom si treba uvedomiť len to, že pre uznanie bytia sveta je potrebné považovať len určitú etapu života duše za rozhodujúcu.

Rozhodujúcim faktorom pravdy sa totiž stáva to, čo človek dosiahne s vrúcnyim úsilím. V duši sa musí rozhodnúť, či je niečo pravda alebo nie. Nič vonkajšie nemôže rozhodnúť, ale kým ľudská bytosť presahuje seba samého, musí v sebe nájsť autoritu na hľadanie

pravdy. Áno, prísne vzaté môžeme povedať, že sa ešte nemôžeme úplne líšiť od ostatných ľudských bytostí. Ostatné ľudské bytosti hľadajú objektívne kritériá, niečo vo vonkajšku, čo potvrdzuje pravdu. Duchovný bádateľ však hľadá potvrdenie pravdy zvnútra. Robí opak. Ak by to tak bolo, dalo by sa možno pre zdanie povedať, že je zlé, ak chcú duchovní vedci svojimi bláznovstvami obrátiť svet hore nohami. Keďže v skutočnosti prírodovedci a filozofi nerobia nič iné ako duchovní bádatelia, len oni nevedia, že to robia. Chcem vám poskytnúť dôkaz, ktorý pochádza z bezprostrednej prítomnosti.

Na poslednom stretnutí prírodovedcov mal Oswald Külpe (1862-1915, nemecký psychológ a filozof) prednášku o vzťahu prírodných vied k filozofii, v ktorej ide do vzťahu človeka k zmyslovému svetu, ktorý vníma ako tón, farba, teplo atď., čo sú len subjektívne vlastnosti. To sa len trochu líši od toho, čo hovorí Schopenhauer: „Svet je naša (*vôľ'a*) reprezentácia (*mentálny obraz*). Oswald Külpe však upozorňuje na skutočnosť, že každé zmyslové vnímanie, stručne všetko, čo sa javí ako obrazové, je subjektívne, ale to, čo hovorí fyzika a chémia, musí byť charakterizované ako objektívne; aby sme sa v našich svetonázoroch sčasti zaoberali niečím úplne subjektívnym, sčasti niečím objektívnym, ako sú tlakové, príťažlivé a odpudivé sily. Nechcem sa zapodievať kritikou, ktorá bola vyjadrená, ale idem len o spôsob myslenia. Zdá sa to byť dokázané pre moderného epistemológa veľmi ľahko: pretože nemôžeme vidieť bez očí, svetlo je len niečo, čo spôsobujú naše oči. Čo sa však deje vo vonkajšom svete, hovorí sa, ak loptička tlačí na druhú, čo tam pôsobí ako sily, ako odpor, tlak a tak ďalej, treba to predsa presunúť do vonkajšieho sveta, do priestoru. Prečo to ľudia myslia vážne? Oswald Külpe sa obnažuje v určitej pasáži veľmi jasne a hovorí o zmyslových vnemoch. Pretože ich považuje za obrazy, nemôžu sa navzájom priťahovať, búchať, ani sa vzájomne zohrievať, nemôžu mať ani takú a takú veľkú vzdialenosť v priestore, aby cez ňu vysielali svetlo takou a takou rýchlosťou. priestor a nemôže byť usporiadaný tak, ako chemik usporiada prvky. Prečo to hovorí o zmyslových vnemoch? Pretože sa na ne pozerá ako na obrázky, ktoré sú spôsobené len našimi zmyslami. Teraz by som rád predstavil jednoduchú myšlienku, ktorá ukazuje, že obrazová príroda nemení vôbec nič. Veci do seba narážajú a navzájom sa priťahujú. Ak sa však pán Külpe pozerá na senzácie, na tento svet,

ktorý sa nemôže spájať ani priťahovať, potom nevidí pána Oswalda Külpeho ako realitu, ale ako odraz. Tam má určite pred sebou obrázky. Avšak zásah, tlak, odpor a všetko, čo je tam vložené do sveta ako rozlišovanie od vnemov, nie je inak objektívne vysvetlené ako obrazovým charakterom vnemov. Prečo je to takto? Pretože ľudská bytosť, ak cíti tlak, úder atď., mení to, čo žije vo veciach, na vnemy vecí. Mal by študovať, ak povie, že napríklad biliardová guľa tlačí toho druhého, že to, čo prežíva, vkladá do vecí!

Ten, kto stojí na pôde duchovnej vedy, nerobí nič iné. To, čo žije vo vnútri duše, robí výrazovým kritériom sveta. Niet iného princípu poznania, než aký možno nájsť s vývojom duše. To znamená, že ostatní robia to isté ako duchovný výskum. Duchovný výskum si to však uvedomuje. Ostatní to robia nevedome, netušia, že to isté robia na elementárnej úrovni, zastavia sa až pri prvom kroku a popierajú to, čo sami robia. Preto môžeme povedať, že duchovná veda nestaví do protikladu zostávajúci výskum pravdy; ostatní bádatelia robia to isté, len oni robia prvý krok a nič o tom nevedia, zatiaľ čo duchovný výskum robí kroky vedome, pokiaľ to určitá ľudská duša môže urobiť podľa úrovne svojho rozvoja.

Ak sa teraz dosiahne, že sa naše cítenie stalo istým spôsobom objektívnym, stáva sa to tým skôr, čo som už naznačil, čo je však nevyhnutnou podmienkou pokroku v duchovných svetoch. Že ľudská bytosť sa učí chápať žiť vo svete tak, že predpokladá, že v duchovnom svete tká a žije všeobjímajúca duchovná zákonitosť. V bežnom živote má človek k takémuto spôsobu myslenia ďaleko. Hnevá sa, ak sa mu stane čokoľvek, čo mu nevyhovuje. Je to celkom pochopiteľné, pretože iný uhol pohľadu treba ťažko získať. Tento iný uhol pohľadu spočíva v tom, že hovoríme: pochádzame z minulého života, dostali sme sa do situácií, v ktorých sme teraz, priviedli nás k tomu, čo nás čaká v budúcnosti. To, čo nás tam čaká, zodpovedá prísne objektívnej duchovnej zákonnosti. Prijímame to, pretože by bolo absurdné to neprijívať. To, čo sa k nám približuje z lona duchovných svetov, či nás svet karhá alebo chváli, či sa nám zjavuje radosť alebo bolesť: prijímame to ako prienik sveta naplneného múdrosťou. To je niečo, čo sa pomaly a postupne musí stať základným princípom nášho bytia. Ak sa to stane, naša vôľa sa začne trénovať. Kým predtým museli byť naše pocity reorganizované, naša vôľa je teraz reorganizovaná, stáva

sa nezávislou od našej osobnosti a tým orgánom na vnímanie duchovných faktov.

Potom po úrovni imaginatívneho poznania sa objaví skutočná inšpirácia, ktorú možno nazvať naplnením duchovnými faktami. Musíme si však opakovane ujasniť, že ľudská bytosť môže dosiahnuť výcvik vôle len na určitej úrovni, ak sú jeho city v určitom ohľade už očistené. Potom sa jeho vôľa môže spojiť so zákonnosťou sveta a je tu len ako človek, takže tie skutočnosti a bytosti, ktoré sa mu chcú javiť, držia pred jeho vôľou múr, na ktorom sa mu môžu odzrkadľovať. že tu môžu byť pre neho.

Mohol by som opísať len niečo z toho, čo musí duša zažiť v tichej, trpezlivej oddanosti, ak chce vystúpiť do vyšších svetov. V nasledujúcich rozhovoroch musím opísať veľa vecí zo sveto-historického vývoja, ktoré musí duša zažiť, aby sa mohla povzniesť do duchovných svetov. To, čo som dnes povedal, považujte len za úvod, že takýmto tréningom sa náš citový život a život dobrovoľnosti a celý náš život predstavivosti rozvíjajú tak, že sa stávajú nositeľmi nových svetov. Potom skutočne vstúpime do sveta, ktorý uznávame ako skutočný, ako aj fyzický svet svojho druhu ako skutočný.

Už som spomenul pri inej príležitosti: niekto, kto pristupuje k realite so zdravým myslením, dokáže rozlíšiť žeravý kus železa od toho, ktoré existuje len ako mentálny obraz. Aj keď môže prísť veľa Schopenhauerovcov, bude už vedieť rozlíšiť od seba oboch, — čo je skutočné a čo mentálny obraz. Človek sa dokáže orientovať na realitu. Preto sa môže orientovať iba na realitu o duchovnom svete. Niekto raz povedal, že ak si človek pamätá len na pitie limonády, cíti aj chuť limonády na jazyku. Odpovedal som mu: Akokoľvek silný môže byť mentálny obraz, že niekto, kto nemá pred sebou limonádu, tiež cíti chuť na jazyku pri živom mentálnom obraze limonády, ale rád by som raz videl, či už niekto uhasil smäd s iba vymyslenou limonádou. Potom sa kritérium začne stávať reálnejším. To platí aj pre vnútorný vývoj človeka, ktorý spoznáva nielen nový život duše, nové mentálne obrazy, ale vo svojej duši sa zrazí s iným svetom a vie: teraz čelíš svetu, ktorý môžeš opísať aj ako ty vie opísať vonkajší svet. Toto nie je holá špekulácia, môžete to porovnať iba s rozvojom myslenia, ale je to rozvíjanie nových zmyslov a otváranie nových svetov, ktoré skutočne stoja pred nami ako náš vonkajší, fyzický svet.

Dnes som naznačil, že duchovný výskum je možný a nevyhnutný vzhľadom na podmienky našej doby. Nehovorím však, že každý sa musí okamžite stať duchovným bádateľom. Pretože musím zdôrazniť nasledovné. Ak ľudská bytosť čelí komunikáciám duchovnej vedy so zdravým zmyslom pre pravdu a nezaujatou logikou, aj keď nie je schopná nahliadnuť do duchovných svetov, všetko, čo pochádza z takejto komunikácie, sa môže stať energiou a pocitom sily pre dušu. ak najprv verí v haeckelizmus alebo darwinizmus. To, čo hovorí duchovný bádateľ, je vhodné stále viac hovoriť zdravému zmyslu pre pravdu, tým viac, že je spojený s najhlbšími záujmami každého človeka. Môžu existovať ľudské bytosti, ktoré nepovažujú za nevyhnutné pre blaho svojej duše vedieť, aký vzťah k sebe majú obojživelníky a cicavce. Avšak to, čo môže povedať duchovný výskum založený na istom základe, musí inšpirovať všetky ľudské bytosti: skutočnosť, že duša patrí do sféry večnosti – pokiaľ patrí do duchovného sveta zostupujúceho narodením do zmyslovej existencie a opäť vzostupného. cez bránu smrti do duchovného sveta. Toto musí byť najhlbším záujmom všetkých ľudských bytostí, čo sa ponorí do duše ako sila, a to takým spôsobom, že duša dostane istotu, že bude stáť na svojom mieste v živote. Duša, ktorá o tejto sile nevie, môže byť nakoniec beznádejná, môže si zúfať a cítiť sa pustá a prázdna. Avšak duša, ktorá sa naplňa výdobytkami duchovnej vedy, nemôže zostať prázdna a pustá, ak absorbuje komunikácie duchovného výskumu nie ako dogmy, ale ako život inšpirujúci našu dušu. To poskytuje útechu pre všetok smútok v živote, ak sme vedení cez všetky dočasné utrpenia k tomu, čo môže utešiť dušu. Stručne: duchovná veda môže dať to, čo dnes potrebuje ľudská bytosť v podmienkach našej doby v tých najosamelejších a najrušnejších hodinách svojho života – alebo ak ho opúšťali sily – to, čo potrebuje, aby sa mohol pozrieť do sveta. budúcnosti a silne napredovať k tejto budúcnosti.

Duchovná veda je teda vždy schopná potvrdiť, vychádzajúc z duchovného výskumu, od tých, ktorí chcú urobiť kroky do duchovného sveta, to, čo chceme zhrnúť do niekoľkých slov, ktoré vyjadrujú charakteristiku cesty do duchovného sveta. svet a jeho význam pre súčasného človeka v senzácii. To, čo chceme zhrnúť týmto spôsobom, by nemalo byť úvahou o teóriách života, ale úvahou o liekoch pre život:

Duchovný svet - zostáva vám zatvorený,
pokiaľ v sebe nespoznáte
ducha, ktorý žiari v duši
a môže sa stať svetlom, ktoré vás unesie
do hlbín a výšin vesmíru.